

Uddannelsesvalget for unge med ikke-vestlig baggrund

Unge veje mod ungdomsuddannelse

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

INDHOLD

Uddannelsesvalget for unge med ikke-vestlig baggrund

1	Resumé	5
----------	---------------	----------

2	Indledning	9
2.1	Baggrund for undersøgelsen	9
2.2	Metode og definitioner	10
2.3	Læsevejledning	12

3	Trivsel i 8. klasse	14
3.1	De unge trives overordnet godt i skolen	14
3.2	Oplevelse af problemer i skolen	15

4	Uddannelsesovervejelser i 8. klasse	16
4.1	Der er forskel på de unges planer efter 9. klasse	16
4.2	Unge med ikke-vestlig baggrund ser mere frem til uddannelse og finder i højere grad uddannelse nødvendigt for at få et godt liv	17

5	Skolens og familiens betydning for de unges uddannelsesplaner	21
5.1	Forældre har stor betydning for overvejelser om valg af ungdomsuddannelse	21
5.2	Forældre til unge med ikke-vestlig baggrund har i højere grad forventninger til uddannelsesvalg	23
5.3	Familiens uddannelsesvalg og arbejdsliv har større betydning for unge med ikke-vestlig baggrund	26
5.4	Skolens betydning i valgprocessen	28
5.5	Forskelle i vejledningsbehov	29

6	Uddannelsesparathedsvurderingen	32
6.1	Uddannelsesparathedsvurdering i 8. klasse	32

7	Nonkognitive kompetencer	35
7.1	Operationalisering af nonkognitive kompetencer	35
7.2	Nonkognitive kompetencer blandt ikke-uddannelsesparate	39

1 Resumé

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) sætter i denne rapport fokus på uddannelsesvalg blandt ikke-vestlige indvandrere og efterkommere i 8. klasse. Hvad karakteriserer de unges tilgang til valget og deres oplevelser af valgprocessen set i forhold til unge med dansk baggrund?

Rapporten tager udgangspunkt i en spørgeskemaundersøgelse med deltagelse af 5.397 unge i 8. klasse.

Relevans og målgruppe

EVA igangsatte i 2016 projektet Unge veje mod ungdomsuddannelse, der følger en årgang af unge, fra de går i 8. klasse, og fire år frem. Denne rapport er én i en række af udgivelser, der belyser forskellige aspekter knyttet til unges uddannelsesvalg og overgang til ungdomsuddannelse.

Ikke-vestlige indvandrere og efterkommere har generelt lavere uddannelsesfrekvens end personer med dansk oprindelse,¹ og forskning på området viser, at der er forskel på unges valgproces, afhængigt af om deres forældre er født i Danmark eller udlandet. Unge, hvis forældre er født i et andet land end Danmark, har fx mindre kendskab til uddannelsesområdet end unge med forældre, der er født i Danmark, markant flere unge med ikke-vestlig baggrund bliver vurderet ikke-uddannelsesparate set i forhold til unge med dansk baggrund, og unge med ikke-vestlig baggrund oplever i langt højere grad end unge med dansk baggrund, at forældrenes forventninger har betydning for deres uddannelsesvalg.²

På denne baggrund stiller EVA skarpt på de unge med ikke-vestlig baggrund. Gruppen har mange ligheder med gruppen af unge med dansk baggrund, men der er også væsentlige forskelle, hvilket er omdrejningspunktet for rapporten. Rapporten giver en forståelse af de unges syn på uddannelsesvalget og de særlige forhold, der kan gøre sig gældende i valgprocessen, når man selv – eller ens forældre – er født i et ikke-vestligt land.

Rapporten henvender sig primært til lærere og vejledere i udkolingen samt beslutningstagere på grundskoleområdet med interesse for unges uddannelsesvalg.

1 Danmarks Statistik, *Indvandrere i Danmark*, 2017.

2 Juul, T. M., *Det 'sikre' valg i en uvis fremtid – en sociologisk analyse af unges motiver for valg af ungdomsuddannelse*, 2018, og EVA, *Uddannelsesparathed i 8. klasse*, 2017.

Resultater

Flere unge med ikke-vestlig baggrund vil direkte på en ungdomsuddannelse efter 9. klasse

En større andel af unge med ikke-vestlig baggrund (79 %) end unge med dansk baggrund (46 %) svarer, at de vil tage en ungdomsuddannelse direkte efter 9. klasse. De unge med dansk baggrund planlægger i højere grad at tage på efterskole eller i 10. klasse sammenlignet med unge med ikke-vestlig baggrund. Særlig stor forskel ses i forhold til efterskole, hvor 29 % af de unge med dansk baggrund svarer, at de vil på efterskole efter 9. klasse, mens det gælder 3 % af de unge med ikke-vestlig baggrund.

Unge med ikke-vestlig baggrund ser mere frem til at tage en ungdomsuddannelse og mener i højere grad, at uddannelse er nødvendigt for at få et godt liv

En større andel af de unge med ikke-vestlig baggrund svarer, at de ser frem til at tage en ungdomsuddannelse (70 %), set i forhold til de unge med dansk baggrund (61 %). Desuden mener unge med ikke-vestlig baggrund i højere grad end unge med dansk baggrund, at uddannelse er nødvendigt, hvis man vil have et godt liv. Det gælder 41 % af de unge med ikke-vestlig baggrund over for 19 % af de unge med dansk baggrund.

For unge med ikke-vestlig baggrund har forældre markant større betydning for uddannelsesvalget end for unge med dansk baggrund

Forældre har generelt stor betydning for unges overvejelser om uddannelsesvalg. For unge med ikke-vestlig baggrund har forældre dog væsentlig større betydning end for unge med dansk baggrund. 39 % af de unge med ikke-vestlig baggrund svarer, at forældre i høj grad har betydning, mod 24 % af de unge med dansk baggrund. Også med hensyn til øvrige personer omkring de unge ses forskelle mellem unge med ikke-vestlig baggrund og unge med dansk baggrund. Både anden familie, vejledere og lærere tillægges således væsentlig større betydning for overvejelserne om uddannelsesvalget blandt unge med ikke-vestlig baggrund.

Unge med ikke-vestlig baggrund oplever i højere grad, at deres forældre har forventninger til deres uddannelsesvalg

Unge med ikke-vestlig baggrund oplever i højere grad, at deres forældre har forventninger til deres valg af ungdomsuddannelse, end unge med dansk baggrund. 35 % af de unge med ikke-vestlig baggrund svarer, at deres forældre har forventninger, mod kun 14 % af de unge med dansk baggrund. Derudover svarer 76 % af de unge med dansk baggrund, at deres forældre forventer, at de vælger det, de helst vil, mod 54 % af de unge med ikke-vestlig baggrund.

Flere unge med ikke-vestlig baggrund vil noget andet end deres forældre med hensyn til uddannelse og arbejde end unge med dansk baggrund

Forældres arbejdsliv har generelt større betydning for de unge med ikke-vestlig baggrund. 50 % af de unge med ikke-vestlig baggrund svarer, at deres forældres arbejdsliv ikke har nogen betydning,

mens det samme gælder for 60 % af de unge med dansk baggrund. De unge med ikke-vestlig baggrund vil i højere grad noget andet end deres forældre. 42 % svarer, at de vil noget andet end deres forældre i forhold til uddannelse, mens det samme er tilfældet for 25 % af de unge med dansk baggrund. Der er her en sammenhæng med forældrenes uddannelsesniveau. Ikke-vestlige unge vil i højere grad end danske unge noget andet end deres forældre, hvis forældrene har fra grundskole til mellemlang videregående uddannelse som deres højeste fuldførte uddannelse. Hvis en forælder har en længerevarende videregående uddannelse, vil ikke-vestlige unge i højere grad end danske unge gå i samme retning som deres forældre.

Unge med ikke-vestlig baggrund oplever i højere grad et udbytte af at snakke med UU-vejledere og lærere om uddannelse og arbejde

Unge med ikke-vestlig baggrund oplever i højere grad end unge med dansk baggrund at få udbytte af at snakke med lærere og UU-vejledere om uddannelse og arbejde. 79 % af de unge med ikke-vestlig baggrund oplever, at samtaler med en UU-vejleder i nogen grad eller i høj grad har hjulpet dem i deres overvejelser. Det samme gælder for 57 % af de unge med dansk baggrund. 74 % af de unge med ikke-vestlig baggrund har svaret, at samtaler med deres lærer i nogen grad eller i høj grad har hjulpet dem i deres overvejelser. Det samme gælder for 52 % af de unge med dansk baggrund.

Ikke-uddannelsesparate unge med ikke-vestlig baggrund er mere nervøse for deres vurdering i 9. klasse end unge med dansk baggrund

Blandt de unge med ikke-vestlig baggrund er der en markant større andel (43 %), der er vurderet ikke-uddannelsesparate i 8. klasse, end blandt unge med dansk baggrund (20 %). Unge med ikke-vestlig baggrund oplever desuden at være mere nervøse for uddannelsesparathedsvurderingen i 9. klasse end unge med dansk baggrund. 78 % af de unge med ikke-vestlig baggrund, der i 8. klasse er vurderet ikke-uddannelsesparate, er i nogen grad eller i høj grad nervøse for, om de bliver erklæret uddannelsesparate i 9. klasse. For ikke-uddannelsesparate unge med dansk baggrund er tallet 63 %.

Unge med ikke-vestlig baggrund er mere motiverede og har større tillid til egne evner end unge med dansk baggrund

Unge med ikke-vestlig baggrund oplever stærkere motivation for skolearbejde end unge med dansk baggrund. Det gælder både indre motivation, der fx handler om at blive motiveret af interesse eller glæde ved udfordrende aktiviteter, og ydre motivation, som handler om at blive motiveret af eksterne faktorer som fx det at få bedre karakterer end sine kammerater. Unge med ikke-vestlig baggrund oplever også at have bedre samarbejdsevner, bedre vedholdenhed og bedre faglig selvtillid end unge med dansk baggrund.

En analyse viser, at høj faglig selvtillid hos unge med ikke-vestlig baggrund ikke entydigt afspejler sig i høj faglighed, målt i form af nationale testresultater. Det tyder således på, at der er nogle grundlæggende forskelle mellem unge med dansk og unge med ikke-vestlig baggrund, når de skal vurdere deres egen faglige selvtillid, der ikke udelukkende handler om deres faktiske kompetencer.

Om datagrundlaget

Analyserne i denne rapport bygger på en spørgeskemaundersøgelse gennemført blandt et repræsentativt udvalg af 8.-klasser i Danmark fra marts-maj 2017. Der er indsamlet i alt 5.397 besvarelser, hvilket giver en svarprocent på 68 %. Data fra spørgeskemaundersøgelsen er efterfølgende koblet til registerdata fra Danmarks Statistik. Undersøgelsen er repræsentativ.

Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen er suppleret af en række beskrivelser af unge med ikke-vestlig baggrund og deres overvejelser om uddannelsesvalget. Disse er baseret på kvalitative interviews gennemført i november og december 2017. De unge var på dette tidspunkt i gang med første halvår af 9. klasse, og de havde endnu ikke modtaget deres endelige uddannelsesparathedsvurdering.

2 Indledning

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) sætter i denne rapport fokus på uddannelsesvalg blandt ikke-vestlige indvandrere og efterkommere i 8. klasse. Hvad karakteriserer de unges tilgang til valget og deres oplevelser af valgprocessen set i forhold til unge med dansk baggrund?

Rapporten er en del af EVA's fireårige forløbsundersøgelse Unges vej mod ungdomsuddannelse, hvor vi følger en årgang af unge fra 8. klasse og fire år frem med fokus på deres valgproces og overgang til ungdomsuddannelse. Rapporten er en af en række rapporter, der går i dybden med udvalgte temaer i forlængelse af undersøgelsens hovedrapporter.

2.1 Baggrund for undersøgelsen

Ca. 8,5 % af den danske befolkning har i dag en ikke-vestlig baggrund.³ I 2017 var der 49 % af de mandlige og 70 % af de kvindelige ikke-vestlige efterkommere, som havde afsluttet en erhvervs-kompetencegivende uddannelse. Selvom andelen, især for kvinder, er steget, er niveauet stadig lavere end for 30-årige med dansk baggrund, hvor tallene er henholdsvis 73 % for mænd og 81 % for kvinder.⁴

Ifølge OECD's PISA-undersøgelse fra 2015 er der forholdsvis store forskelle på det faglige niveau i grundskolen for henholdsvis elever med dansk baggrund og elever med ikke-vestlig baggrund.⁵ Undersøgelsen viser, at forhold som køn, sprog talt i hjemmet, forskelle med hensyn til skolefaktorer (fx elevsammensætning og skolens placering) og socioøkonomisk baggrund kun kan forklare 50-58 % af de faglige forskelle mellem eleverne.⁶ Desuden har EVA vist, at markant flere unge med ikke-vestlig baggrund bliver vurderet ikke-uddannelsesparate set i forhold til unge med dansk baggrund,⁷ og at skole-hjem-samarbejdet kan have nogle særlige, kulturelle udfordringer for unge med ikke-vestlig baggrund.⁸

Aktuel forskning på området viser i forlængelse heraf, at der er forskel på unges valgproces, afhængigt af om deres forældre er født i Danmark eller udlandet.⁹ Generelt har unge med udenlandsk baggrund mindre kendskab til ungdomsuddannelserne end unge med forældre, der er født i Danmark. Unge, hvis forældre er født i et andet land end Danmark, oplever desuden i langt højere

3 Økonomi- og Indenrigsministeriet, *Parallelsamfund i Danmark*, 2018.

4 Danmarks Statistik, *Indvandrere i Danmark*, 2017.

5 De unge, der indgår i PISA-undersøgelsen, er alle født i 1999 og var på undersøgelsestidspunktet altså 15-16 år.

6 Greve, J., & Krassel, K. F., *PISA Etnisk 2015*, 2015.

7 EVA, *Uddannelsesparathed i 8. klasse*, 2017, og EVA, *Fra ikke-parat til parat*, 2017.

8 EVA, *Undervisning af tosprogede elever i folkeskolen*, 2007.

9 Juul, T. M., *Det 'sikre' valg i en uvis fremtid – en sociologisk analyse af unges motiver for valg af ungdomsuddannelse*, 2018.

grad end unge med dansk baggrund, at forældrenes forventninger har betydning for deres uddannelsesvalg. Forskningen peger på, at dette kan skyldes flere faktorer:

1. Forældrenes position i det danske samfund, hvor de selv kan have haft svært ved at etablere sig gennem uddannelse og arbejde og derfor ønsker et bedre liv for deres børn.
2. Forældrene kan have en forventning om, at børnene gennem deres uddannelse og arbejde kan hjælpe *forældrene* til et bedre liv. Hvor der i lande med udbredt velfærd er en stor uafhængighed i relationerne mellem forældre og børn, fordi velfærdsstaten beskytter individet økonomisk, er man i andre lande i langt højere grad vant til at være afhængig af familien.
3. En mere autoritær opdragelsespraksis kan betyde, at forældre med udenlandsk baggrund påvirker deres børns uddannelsesvalg langt mere direkte end forældre med dansk baggrund. Særlig forældre i de nordiske lande og Holland er, jf. The European Values Study, netop kendetegnede ved at være meget antiautoritære set i forhold til andre lande.
4. Som en del af deres opdragelsespraksis kan forældrene i familier med udenlandsk baggrund have en tendens til at være mere aktive i forhold til børnenes uddannelsesvalgsproces ved at tale oftere om både skolearbejdet og uddannelsesvalget.¹⁰

På baggrund af den eksisterende viden ønsker EVA med denne rapport at stille skarpt på de unge med ikke-vestlig baggrund og de forskelle, der tegner sig, når man sammenligner med gruppen af unge med dansk baggrund. Rapporten fokuserer på de unges egne oplevelser af at skulle vælge uddannelse og den hjælp og vejledning, de unge får fra skole, vejledning og familie i forbindelse med valget. Rapporten giver dermed en forståelse af de unges syn på uddannelsesvalget og de særlige forhold, der kan gøre sig gældende, når man selv – eller ens forældre – er født i et ikke-vestligt land.

2.2 Metode og definitioner

Analyserne i denne rapport bygger på en spørgeskemaundersøgelse gennemført blandt et repræsentativt udvalg af 8.-klasser i Danmark fra marts-maj 2017. Der er indsamlet i alt 5.397 besvarelser, hvilket giver en svarprocent på 68 %. Data fra spørgeskemaundersøgelsen er efterfølgende koblet til registerdata fra Danmarks Statistik. En udførlig beskrivelse af metoden bag undersøgelsen, herunder samplingsstrategi, repræsentativitetsanalyse og spørgeskemaudvikling, kan findes i den samlede undersøgelses metodeappendiks, der kan downloades fra <https://www.eva.dk/grundskole/unges-vej-mod-ungdomsuddannelse>.

Information om de unges herkomst stammer fra Danmarks Statistik. Her er herkomst defineret ud fra fødested og statsborgerskab. Unge klassificeres som indvandrere, hvis de er født i udlandet, og ingen af deres forældre er født i Danmark eller har dansk statsborgerskab. Hvis der ikke findes nogen informationer om forældrene, betragtes den unge også som indvandrer. Unge klassificeres som efterkommere, hvis de er født i Danmark af forældre, der enten ikke er født i Danmark eller ikke har dansk statsborgerskab. Unge med dansk oprindelse har – uanset fødested – mindst én forælder, der både er dansk statsborger og er født i Danmark.

10 Juul, T. M., *Det 'sikre' valg i en uvis fremtid – en sociologisk analyse af unges motiver for valg af ungdomsuddannelse*, 2018.

Danmarks Statistik skelner generelt mellem vestlig og ikke-vestlig oprindelse. Vestlige lande indbefatter alle EU-lande samt Andorra, Island, Liechtenstein, Monaco, Norge, San Marino, Schweiz, Vatikanstaten, Canada, USA, Australien og New Zealand. Alle øvrige lande betragtes som ikke-vestlige lande. Unge, der er indvandrere og efterkommere af indvandrere fra vestlige lande, indgår ikke i analyserne i denne rapport. Dette valg blev truffet, da det drejer sig om en relativt lille gruppe i datasættet (59 personer), og da en indledende analyse viste, at indvandrere og efterkommere fra vestlige lande minder mere om gruppen med dansk baggrund end gruppen af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande.

Gruppen af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande består af 369 efterkommere og 66 indvandrere. Således sammenligner vi i rapporten 435 unge med ikke-vestlig oprindelse (efterkommer og indvandrere) med 4.715 unge med dansk oprindelse. I rapporten anvendes betegnelsen ikke-vestlig baggrund og dansk baggrund. Brugen af ordet ”baggrund” refererer altså udelukkende til de unges oprindelse.

Det er vigtigt at bemærke, at gruppen af unge med ikke-vestlig baggrund adskiller sig fra gruppen af unge med dansk baggrund i forhold til socioøkonomi. Dvs. at de unge med ikke-vestlig baggrund gennemsnitligt har lavere uddannede forældre, og at deres forældre har væsentlig lavere gennemsnitlig indkomst end forældre til unge med dansk baggrund. Det vil dermed have en betydning for nogle af de forskelle, der fremgår af rapporten.

For at tage højde for betydningen af socioøkonomi er der gennemført en række regressionsanalyser, hvor der kontrolleres for husstandsindkomst. I de tilfælde, hvor modellerne viser, at inddragelsen af indkomst fører til, at resultaterne og de substantielle tolkninger af krydstabellerne ændrer sig, er resultaterne udgået af rapporten. Vi kontrollerer ligeledes for køn i modellerne. Samlet set benytter vi os således af regressionsmodeller (OLS, binært logistiske og multilogistiske), hvor køn, husstandsindkomst og herkomst indgår som uafhængige variable. Hvor andet ikke er nævnt, er de fremhævede forskelle mellem grupperne statistisk signifikante.

Der er desuden foretaget en repræsentativitetsanalyse, hvor vi sammenligner gruppen af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere i 8. klasse i vores stikprøve med den tilsvarende gruppe i populationen på en række relevante baggrundsvariable i registrene. Analysen viser, at der ikke er nogen væsentlige opmærksomhedspunkter i forhold til repræsentativitet, dvs. at vores stikprøve ikke er skæv i forhold til populationen.¹¹

2.2.1 De unges egne historier

I forbindelse med den samlede undersøgelse Unges veje mod ungdomsuddannelse er der gennemført en række interviews med 60 unge. Fire af disse unge medvirker i denne rapport i form af anonymiserede cases, hvor de unge fortæller om deres overvejelser om uddannelsesvalget som perspektivering af resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen. De interviews, der ligger til grund for casene i denne rapport, er gennemført i november og december 2017. De unge var på dette tidspunkt i gang med første halvår af 9. klasse, og de havde endnu ikke modtaget deres endelige uddannelsesparathedsvurdering.

¹¹ Dog kan der observeres en vis regional skævhed i stikprøven, således at gruppen af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande er underrepræsenteret i hovedstadsområdet. Dette kan dog tilskrives den generelle samplingsstrategi for undersøgelsen, hvor der er tilstræbt en vis spredning mellem store og små byer. Det betyder, at stikprøven også som helhed er skæv med hensyn til den regionale fordeling af respondenter.

De 60 unge udgør et kvalitativt panel, som vil blive fulgt i fire år. De unge er blevet rekrutteret fra ti folkeskoler, udvalgt på baggrund af spredning med hensyn til kriterierne elevgrundlag og overgangsfrekvens til ungdomsuddannelse, og udgør dermed en differentieret gruppe af elever, som kan forventes at opleve forskelligartede overgangsforløb.

2.3 Læsevejledning

Rapporten består af syv kapitler.

I kapitel 3 ser vi kort på forskelle med hensyn til trivsel mellem elever med ikke-vestlig baggrund og elever med dansk baggrund.

I kapitel 4 fokuserer vi på forskelle med hensyn til de unges overvejelser om uddannelse og syn på uddannelses betydning for fremtiden.

Kapitel 5 omhandler skolens og familiens betydning for uddannelsesvalg set i forhold til de unges baggrund, herunder forældrenes forventninger.

Kapitel 6 handler om forskelle mellem unge med ikke-vestlig baggrund og unge med dansk baggrund i forhold til uddannelsesparathedsvurderingen.

Endelig sætter vi i kapitel 7 fokus på de nonkognitive kompetencer: motivation, faglig selvtillid, vedholdenhed og samarbejdsevne.

EVA følger overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse

Overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse er en overgang på flere fronter – både personligt, socialt og fagligt. Men hvordan opleves overgangen fra de unges eget perspektiv? Hvilken udvikling sker der med den enkelte unge fra 8. klasse, til den unge er i gang med en ungdomsuddannelse – eller laver noget helt andet? Og på den baggrund: Hvad er en god overgang, og hvordan kan de professionelle omkring de unge understøtte den?

Det undersøger EVA ved at følge de unge, der gik i 8. klasse i skoleåret 2016/17, frem til 2020.

Formålet med undersøgelsen

Det overordnede formål med undersøgelsen er at skabe en helhedsorienteret forståelse af, hvad der har betydning for de unges valgproces og overgangen til ungdomsuddannelse, herunder betydningen af de rammer og indsatser, der tilbydes i skoler, på uddannelsesinstitutioner og i vejledningssystemet. Ved at følge de unge i en længere periode får vi en forståelse af, hvordan overgangen opleves fra de unges eget perspektiv, og herunder viden om udviklingen i den enkelte unges valgproces – så at sige mens den finder sted.

Konkret følger vi den årgang, der gik i 8. klasse i 2016/17. Vi undersøger blandt andet, hvordan familie, venner, faglige samt ikke-faglige kompetencer, skift i de unges personlige forhold, faglig og social trivsel og konkrete skole- og vejledningsindsatser har indflydelse på de unges tanker om fremtiden og deres oplevelse af at skulle træffe valg om uddannelse. Og vi ser efterfølgende på, hvordan dette valg bliver fastholdt eller ændret – og hvorfor. Målet er, at vi gennem en bedre forståelse af processerne, påvirkningerne og samspillet i den samlede overgang kan få et meget mere kvalificeret udgangspunkt for at tale om og definere den gode overgang og dermed også mulighed for at drøfte, hvordan de professionelle omkring de unge, ikke mindst lærere og vejledere, kan understøtte den.

Metode

Undersøgelsen følger elever fra 8. klasse og fire år frem, til de har påbegyndt ungdomsuddannelse eller valgt andre veje.

Undersøgelsen kombinerer kvalitative og kvantitative datakilder for at opnå en helhedsorienteret forståelse af overgangen. Vi gennemfører årlige spørgeskemaundersøgelser blandt ca. 8.000 unge og interviewer hvert år ca. 60 unge fra hele Danmark.

Rapporter

Der er udgivet en række rapporter i serien. De kan hentes via følgende link:

<https://www.eva.dk/grundskole/unges-vej-mod-ungdomsuddannelse>.

3 Trivsel i 8. klasse

I dette kapitel stiller vi skarpt på de unges trivsel i 8. klasse. Resultaterne viser, at der ikke er væsentlig forskel på, hvor glade unge med dansk baggrund og unge med ikke-vestlig baggrund er for deres skole. Piger med ikke-vestlig baggrund er dog væsentlig mindre glade for deres skole end drenge med ikke-vestlig baggrund. Denne forskel på tværs af køn ses ikke blandt unge med dansk baggrund.

Desuden viser resultaterne, at der er en række væsentlige forskelle mellem unge med ikke-vestlig baggrund og unge med dansk baggrund i forhold til, om de gennem det sidste år har oplevet at have svært ved at koncentrere sig i timerne og at være triste i skolen.

3.1 De unge trives overordnet godt i skolen

Der er ikke nogen væsentlig forskel på, hvor glade henholdsvis unge med ikke-vestlig baggrund og unge med dansk baggrund er for deres skole. Af tabel 3.1 fremgår det således, at 72 % af de unge med ikke-vestlig baggrund altid eller ofte er glade for deres skole mod 73 % af de unge med dansk baggrund. En større andel af de unge med ikke-vestlig baggrund svarer dog, at de altid er glade for skolen. Andelen af unge, der sjældent eller aldrig er glade for skolen, er 7 % for unge med ikke-vestlig baggrund og 6 % for unge med dansk baggrund.

TABEL 3.1

Er du glad for din skole? (N = 5.150)

Baggrund	Altid	Ofte	Af og til	Sjældent	Aldrig	Ønsker ikke at svare	Total
Ikke-vestlig indvandrer eller efterkommer (n = 435)	32 %	40 %	19 %	4 %	3 %	2 %	100 %
Dansk (n = 4.715)	23 %	50 %	18 %	5 %	1 %	2 %	100 %
Total	24 %	49 %	18 %	5 %	1 %	2 %	100 %

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: p-værdi: 0,000.

Drenge med ikke-vestlig baggrund er generelt gladere for deres skole end piger med ikke-vestlig baggrund. 76 % af drengene svarer, at de altid eller ofte er glade for deres skole, mod 68 % af pigerne. For unge med dansk baggrund er der ikke forskel mellem kønnene.

3.2 Oplevelse af problemer i skolen

I spørgeskemaundersøgelsen er de unge blevet spurgt, om de gennem det sidste år har oplevet en række forskellige problemer i skolen (resultater ikke vist).

De unge med dansk baggrund oplever, at de har sværere ved at koncentrere sig, og en større andel af de unge med dansk baggrund har oplevet at være triste i en periode. Således har 42 % af de unge med dansk baggrund haft svært ved at koncentrere sig i timerne, mens det gælder for 35 % af de unge med ikke-vestlig baggrund. Andelen af unge, der har oplevet at være triste i en periode inden for det sidste år, er 30 % for de unge med dansk baggrund og 22 % for de unge med ikke-vestlig baggrund.

Også her viser en yderligere analyse en forskel mellem kønnene. Pigerne er mere triste og har sværere ved at koncentrere sig. Dette gælder både de unge med dansk baggrund og de unge med ikke-vestlig baggrund. For de unge med ikke-vestlig baggrund har 33 % af pigerne været triste i en periode inden for det sidste år mod 11 % af drengene. For de unge med dansk baggrund er forskellen mellem drenge og piger endnu mere markant. Her har 42 % af pigerne været triste i en periode mod 17 % af drengene. 46 % af pigerne med dansk baggrund svarer, at de har haft svært ved at koncentrere sig i timerne, mod 38 % af drengene. Der er ingen kønsforskel blandt unge med ikke-vestlig baggrund i forhold til koncentration.

4 Uddannelsesovervejelser i 8. klasse

Dette kapitel fokuserer på de unges overvejelser om ungdomsuddannelse og videregående uddannelse.

Kapitlet viser, at en større andel af de unge med ikke-vestlig baggrund planlægger at tage en ungdomsuddannelse direkte efter 9. klasse set i forhold til de unge med dansk baggrund, der i højere grad planlægger at tage i 10. klasse – herunder på efterskole.

De unge med ikke-vestlig baggrund ser generelt mere frem til at tage en ungdomsuddannelse end de unge med dansk baggrund, og der er en større andel af de unge med ikke-vestlig baggrund, der planlægger at tage en videregående uddannelse. Kapitlet viser også, at unge med ikke-vestlig baggrund i højere grad end unge med dansk baggrund oplever, at uddannelse er nødvendigt for at få et godt liv.

4.1 Der er forskel på de unges planer efter 9. klasse

Der er væsentlige forskelle på de unges uddannelsesplaner efter 9. klasse alt efter deres baggrund. De unge med ikke-vestlig baggrund planlægger i højere grad end de unge med dansk baggrund at tage en ungdomsuddannelse direkte efter 9. klasse. Til gengæld planlægger en markant større andel af de unge med dansk baggrund at tage et efterskoleophold efter 9. klasse.

Tabel 4.1 viser, at 79 % af de unge med ikke-vestlig baggrund planlægger at tage en ungdomsuddannelse (gymnasial uddannelse, erhvervsuddannelse eller EUX) direkte efter 9. klasse, mens det gælder for 46 % af de unge med dansk baggrund. De unge med dansk baggrund planlægger i højere grad at starte på efterskole eller i 10. klasse, når de går ud af 9. klasse. Tabel 4.1 viser, at kun 3 % af de unge med ikke-vestlig baggrund planlægger at tage på efterskole efter 9. klasse, mens det samme gælder for 29 % af de unge med dansk baggrund. 11 % af de unge med dansk baggrund planlægger at tage 10. klasse, mens det samme gælder for 9 % med ikke-vestlig baggrund.

Andelen af de unge med ikke-vestlig baggrund, der planlægger at starte på en gymnasial uddannelse direkte efter 9. klasse, er desuden markant større end andelen af de unge med dansk baggrund. Det gælder 71 % af de unge med ikke-vestlig baggrund mod 38 % af de unge med dansk baggrund.

TABEL 4.1

Hvad tænker du, at du skal, når du er færdig med 9. klasse? (N = 5.150)

Baggrund	Arbejde (tjene penge)	Ud at rejse	10. Klasse	Efterskole	Erhvervsuddannelse	Gymnasial uddannelse	EUX	Erhvervsgrunduddannelse	Uafklaret	Andet	Total
Ikke-vestlig indvandrer eller efterkommer (n = 435)	2 %	1 %	9 %	3 %	3 %	71 %	5 %	0 %	6 %	1 %	100 %
Dansk (n = 4.715)	2 %	3 %	11 %	29 %	5 %	38 %	3 %	0 %	9 %	1 %	100 %
Total	2 %	3 %	11 %	26 %	5 %	41 %	3 %	0 %	8 %	1 %	100 %

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: erhvervsuddannelse (fx automekaniker, tømrer, kok, SOSU); gymnasial uddannelse (fx STX, HHX, HTX, HF); EUX (erhvervsuddannelse og gymnasial uddannelse); erhvervsuddannelse (EGU).

Note: p-værdi: 0,000.

Der er en væsentlig forskel mellem kønnene i forhold til deres planer efter 9. klasse (resultater ikke vist). Andelen af piger, der planlægger at tage en gymnasial uddannelse efter 9. klasse, er generelt større end andelen af drenge, mens flest drenge omvendt planlægger at tage en erhvervsuddannelse. Forskellene mellem kønnene ses blandt både de unge med ikke-vestlig baggrund og de unge med dansk baggrund. Blandt unge, som planlægger at tage på efterskole eller i 10. klasse, ses ingen markant forskel mellem kønnene.

4.2 Unge med ikke-vestlig baggrund ser mere frem til uddannelse og finder i højere grad uddannelse nødvendigt for at få et godt liv

Dette afsnit stiller skarpt på, hvordan de unge forholder sig til ungdomsuddannelse og videregående uddannelse, når de bliver spurgt i 8. klasse.

Undersøgelsen viser, at langt de fleste unge, uanset baggrund, ønsker at tage en ungdomsuddannelse. Kun 2 % af de unge med ikke-vestlig baggrund og 1 % af de unge med dansk baggrund svarer, at de ikke vil tage en ungdomsuddannelse (resultater ikke vist). Sammenlignet med unge med dansk baggrund ser de unge med ikke-vestlig baggrund dog i højere grad frem til at tage en ungdomsuddannelse.

Tabel 4.3 viser, at 70 % af de unge med ikke-vestlig baggrund, sammenlignet med 61 % af de unge med dansk baggrund, ser frem til at tage en ungdomsuddannelse. Blandt de unge med dansk baggrund er der 10 %, der svarer, at de tænker, at de bør tage en ungdomsuddannelse, men at de ikke rigtig har lyst. Det gælder kun 4 % af de unge med ikke-vestlig baggrund.

17 % af de unge med dansk baggrund og 14 % af de unge med ikke-vestlig baggrund har ikke tænkt så meget over, hvordan de har det med ungdomsuddannelse.

TABEL 4.2

Hvordan har du det med ungdomsuddannelse (gymnasial uddannelse eller erhvervsuddannelse)? (N = 5.150)

Baggrund	Jeg ser frem til at tage en ungdomsuddannelse	Jeg tænker, at jeg bør tage en ungdomsuddannelse, men jeg har ikke rigtig lyst	Jeg har ikke tænkt så meget over det	Ved ikke	Total
Ikke-vestlig indvander eller efterkommer (n = 435)	70 %	4 %	14 %	10 %	100 %
Dansk (n = 4.715)	61 %	10 %	17 %	9 %	100 %
Total	62 %	10 %	17 %	9 %	100 %

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: p-værdi: 0,000.

Note: I forbindelse med dette spørgsmål er respondenterne blevet bedt om at vælge det udsagn, som passer bedst på vedkommende.

Tabel 4.3 viser, at de unge med ikke-vestlig baggrund i højere grad end de unge med dansk baggrund vil tage en videregående uddannelse. Af tabellen fremgår det, at 57 % af de unge med ikke-vestlig baggrund vil tage en videregående uddannelse mod 44 % af de unge med dansk baggrund. Tabellen viser også, at der er en større andel af de unge med dansk baggrund, der ikke har tænkt over eller ikke ved, hvordan de har det med videregående uddannelse. Af de unge, der planlægger at tage en ungdomsuddannelse efter 9. klasse, er der en større andel af unge med ikke-vestlig baggrund, der vil tage en videregående uddannelse.

TABEL 4.3

Hvordan har du det med videregående uddannelse? (N = 5.150)

Baggrund	Jeg vil tage en videregående uddannelse	Jeg tror, jeg vil tage en videregående uddannelse	Jeg tror ikke, at jeg vil tage en videregående uddannelse	Jeg har ikke tænkt over det	Ved ikke	Total
Ikke-vestlig indvander eller efterkommer (n = 435)	57 %	6 %	4 %	20 %	14 %	100 %
Dansk (n = 4.715)	44 %	7 %	5 %	28 %	16 %	100 %
Total	45 %	7 %	5 %	27 %	16 %	100 %

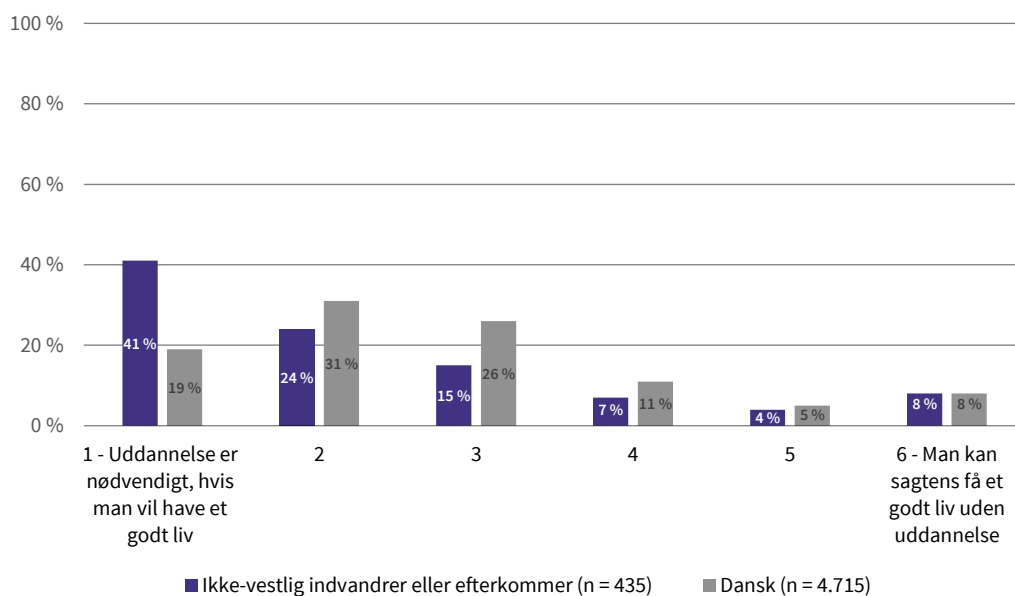
Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: p-værdi: 0,000.

Figur 4.1 illustrerer, at de unge med ikke-vestlig baggrund i højere grad end unge med dansk baggrund mener, at uddannelse er nødvendigt, hvis man vil have et godt liv.

FIGUR 4.1

Er uddannelse nødvendigt, hvis man vil have et godt liv? (N = 5.150)

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: Respondenter er blevet bedt om følgende: "Vælg på skalaen (1-6), hvilket udsagn om uddannelse du er mest enig i".

Note: p-værdi: 0,000.

De unge er blevet bedt om at vurdere på en skala fra 1-6, i hvor høj grad de er enige i, at uddannelse er nødvendigt for at få et godt liv. 1 indikerer, at man er mest enig, og 6 indikerer, at man er mindst enig. 41 % af de unge med ikke-vestlig baggrund har svaret "1", mens den tilsvarende andel af unge med dansk baggrund er 19 %.

15-årige Aida drømmer om at blive læge. I fremtiden vil hun gerne bo i udlandet.

Skolen betyder meget

I skolen har jeg altid bedst kunnet lide de naturvidenskabelige fag som matematik, fysik/kemi og biologi. Jeg synes, de fag er meget spændende, og det er også dem, jeg er bedst til. Det er vigtigt for mig at lave mine lektier, og jeg prøver at lave ekstra, så jeg kan følge godt med. Efter 9. klasse vil jeg gerne tage en htx, fordi der er meget fokus på de naturvidenskabelige fag. Det er godt, når man gerne vil være læge. Jeg har altid ønsket at blive til noget og tage en uddannelse. Min mosters mand er læge, og mine kusiner vil også gerne være læge. Det har vi altid snakket om, at vi gerne vil.

Biologi og kemi på HTX

Jeg har kigget på en biokemilinje, der har meget biologi og kemi, og det er de fag, der interesserer mig mest. Sidste år gik jeg til programmering, hvor jeg programmerede spil. Det synes jeg, var sjovt. Nu køber min mor nogle programmeringskurser til mig på nettet, som jeg kan lave hjemmefra, fordi det kan hjælpe i gymnasiet at være god til computer. Når jeg starter i gymnasiet, vil jeg også gerne have et valgfag i programmering. Jeg overvejede også den naturvidenskabelige linje på STX, men der har man blandt andet historie og oldtidskundskab, og de fag interesserer mig ikke.

En boglig uddannelse giver flere muligheder

Jeg kan godt lide at tale om uddannelse med min familie. Mine forældre synes, at jeg skal tage en videregående uddannelse, fordi det ikke er fysisk hårdt som en erhvervsuddannelse, og fordi det giver mig flere muligheder. Jeg var i praktik som håndværker i to dage, og det var meget hårdt. Jeg har også prøvet at være i praktik på en kosmetologskole som hårstylist, men jeg synes, at det er sjovere med bøger. En boglig uddannelse betyder, at jeg kan få jobs, hvor jeg ikke behøver at knokle så meget. Min far kom direkte ud på arbejdsmarkedet og kører taxi om aftenen. Man kan godt klare sig uden uddannelse, men jeg kan se på ham, hvor hårdt det er. Jeg vil hellere læse og få en stabil uddannelse i stedet for et fysisk hårdt arbejde.

Klar plan for fremtiden

Det fylder meget i klassen at tale om, hvad vi skal efter 9. klasse. Vi har lavet forskellige opgaver med vores UU-vejleder for at finde ud af, hvad der interesserer os. Det føler jeg, er spild af tid, fordi jeg allerede ved, hvad jeg skal. Jeg har talt med min matematiklærer, og han sagde, at jeg skulle holde fast i det, jeg vil. Han synes, at HTX er et godt valg for mig, fordi jeg har gode kompetencer i de naturvidenskabelige fag. Jeg har været til åbent hus på en HTX, og jeg blev helt sikker på, at jeg gerne vil starte der. Jeg glæder mig til at komme i gang og se, hvordan fagene er.

Sabbatår og så medicinstudiet

Efter gymnasiet vil jeg gerne have et sabbatår, men det bekymrer mig, at der er blevet lavet love, der gør det sværere og sværere at komme ind på universitetet. Jeg ved, at jeg vil læse medicin, fordi et fag som biologi interesserer mig meget. Hvis jeg ikke kan komme direkte ind, kan jeg altid søge kvote 2. Hvis man virkelig vil noget, så kan man godt. Jeg skal bare arbejde på et plejehjem i et halvt eller helt år. I fremtiden forestiller jeg mig, at jeg er uddannet læge, og måske er jeg gift. Jeg ved ikke, om jeg stadig bor i Danmark. Min moster bor i England, og jeg vil også gerne bo i udlandet, hvor der er flere muligheder.

5 Skolens og familiens betydning for de unges uddannelsesplaner

Dette kapitel fokuserer på skolens og familiens betydning for de unges overvejelser om uddannelse og arbejde. Analysen viser, at de unges forældre er de personer, der har størst betydning for de unges valg, og at forældrene har mere betydning for de unge med ikke-vestlig baggrund end for de unge med dansk baggrund, når det kommer til overvejelser om valg af uddannelse.

Analysen viser, at de unge med ikke-vestlig baggrund taler mere med deres forældre om uddannelse og arbejde end de unge med dansk baggrund, og at deres forældre i højere grad har forventninger til deres uddannelsesvalg. Forældrenes arbejdsliv har desuden større betydning for de unge med ikke-vestlig baggrund i forhold til de unges overvejelser om uddannelse og arbejde. Undersøgelsen viser dog samtidig, at samtaler med lærere og vejledere i højere grad har betydning for de unge med ikke-vestlig baggrund end for de unge med dansk baggrund.

5.1 Forældre har stor betydning for overvejelser om valg af ungdomsuddannelse

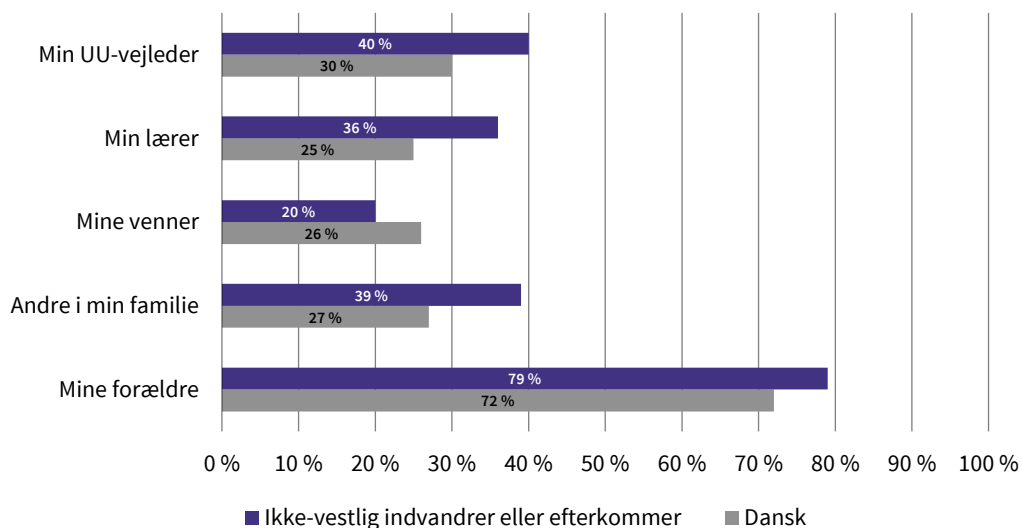
I undersøgelsen er de unge blevet spurgt om, i hvor høj grad forskellige personer omkring dem, herunder forældre, andre i familien, venner, deres lærer og deres UU-vejleder, har betydning for deres overvejelser om valg af ungdomsuddannelse. Tabel 5.1 viser overordnet set, at de unges forældre har størst betydning for valget af ungdomsuddannelse for alle unge.

Forældre til unge med ikke-vestlig baggrund har dog større betydning for de unges uddannelsesvalg end forældre til unge med dansk baggrund. Andelen af de unge med ikke-vestlig baggrund, der svarer, at forældrene i nogen grad eller i høj grad har betydning, er 79 %, mens andelen er 72 % for de unge med dansk baggrund. Ser vi udelukkende på de unge, der har svaret ”I høj grad”, er forskellen mere markant. Her svarer 39 % af de unge med ikke-vestlig baggrund, at forældre i høj grad har betydning, mod 24 % af de unge med dansk baggrund (resultater ikke vist).

Også med hensyn til øvrige personer omkring de unge ses forskelle mellem de unge med ikke-vestlig baggrund og de unge med dansk baggrund. Både anden familie, vejledere og lærere tillægges således væsentlig større betydning for overvejelserne om uddannelsesvalget blandt de unge med ikke-vestlig baggrund set i forhold til de unge med dansk baggrund. Undtagelsen er venner, som de unge med dansk baggrund tillægger større betydning end de unge med ikke-vestlig baggrund.

FIGUR 5.1

Andel, som har svaret ”I nogen grad” eller ”I høj grad” på spørgsmålet ”Har disse personer betydning for dine overvejelser om valg af ungdomsuddannelse?” (N = 4.593)

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasselever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: Respondenten har ikke fået spørgsmålet, såfremt vedkommende har svaret ”Jeg vil ikke tage en ungdomsuddannelse” på spørgsmålet ”Hvordan har du det med ungdomsuddannelse (gymnasial uddannelse eller erhvervsuddannelse)? Vælg det udsagn, som passer bedst på dig.”.

Note: p-værdi < 0,05.

Når vi sammenligner piger og drenge, er der kun få forskelle, men en væsentlig større andel af drenge (14 %) end piger (5 %) med ikke-vestlig baggrund svarer, at deres lærer i høj grad har betydning for deres valg af ungdomsuddannelse (resultater ikke vist).

De unge med ikke-vestlig baggrund taler oftere med deres forældre om uddannelse og arbejde end de unge med dansk baggrund. Tabel 5.1 viser, at 39 % af de unge med ikke-vestlig baggrund ofte taler med deres forældre om uddannelse og arbejde sammenlignet med 27 % af de unge med dansk baggrund. For begge grupper gælder, at der er en større andel af piger end af drenge, der svarer, at de ofte taler med deres forældre om uddannelse og arbejde (resultater ikke vist).

TABEL 5.1

Taler du ofte med dine forældre om uddannelse og arbejde? (N = 5.150)

Baggrund	Ja, ofte	Ja, nogle gange	Nej, ikke så meget	Total
Ikke-vestlig indvandrer eller efterkommer (n = 435)	39 %	53 %	8 %	100 %
Dansk (n = 4.715)	27 %	63 %	11 %	100 %
Total	28 %	62 %	10 %	100 %

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: p-værdi: 0,000.

5.2 Forældre til unge med ikke-vestlig baggrund har i højere grad forventninger til uddannelsesvalg

Undersøgelsen viser, at de unge med ikke-vestlig baggrund i højere grad end de unge med dansk baggrund oplever, at deres forældre har forventninger til valget af ungdomsuddannelse.

Tabel 5.2 viser, at 35 % af de unge med ikke-vestlig baggrund svarer, at deres forældre har forventninger til deres uddannelsesvalg, mod 14 % af de unge med dansk baggrund. 76 % af de unge med dansk baggrund svarer, at deres forældre forventer, at de vælger det, de helst vil. Det samme gælder 54 % af de unge med ikke-vestlig baggrund.

TABEL 5.2

Har dine forældre forventninger til dit valg af ungdomsuddannelse? (N = 5.150)

Baggrund	Ja	Nej	De forventer, at jeg vælger det, jeg helst vil	Ved ikke	Total
Ikke-vestlig indvandrer eller efterkommer (n = 435)	35 %	4 %	54 %	7 %	100 %
Dansk (n = 4.715)	14 %	4 %	76 %	6 %	100 %
Total	15 %	4 %	74 %	6 %	100 %

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: p-værdi: 0,000.

Ser vi udelukkende på de unge, som svarer, at deres forældre har forventninger til deres valg af ungdomsuddannelse, er der en større andel af unge med ikke-vestlig baggrund, som svarer, at de forventes at tage en gymnasial uddannelse, set i forhold til de unge med dansk baggrund. Tabel 5.3 viser, at dette gælder 93 % af de unge med ikke-vestlig baggrund mod 71 % af de unge med dansk baggrund.

19 % af de unge med dansk baggrund og 6 % af de unge med ikke-vestlig baggrund har desuden svaret "Andet" på spørgsmålet om deres forældres forventninger til deres valg af uddannelse. Det

har her været muligt for de unge at skrive en kommentar. En stor andel af de unge beskriver, at forældrene har forventninger om, at de får en eller anden form for uddannelse, at de kommer til at klare sig godt, eller at der er forskel på, hvad henholdsvis deres mor og deres far forventer.

TABEL 5.3

Hvilke forventninger har dine forældre til dit valg af ungdomsuddannelse? (N = 792)

Baggrund	At jeg tager en gymnasial uddannelse	At jeg tager en erhvervsuddannelse	Andet	Total
Ikke-vestlig indvandrer eller efterkommer (n = 152)	93 %	1 %	6 %	100 %
Dansk (n = 640)	71 %	10 %	19 %	100 %
Total	75 %	8 %	17 %	100 %

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasselever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: p-værdi: 0,000.

Note: Respondenten har fået spørgsmålet, såfremt vedkommende har svaret "Ja" på spørgsmålet "Har dine forældre forventninger til dit valg af ungdomsuddannelse?".

16-årige Nalini vil gerne i 10. klasse. Hun har ikke nogen klar plan for sit uddannelsesforløb endnu.

Fokus på valg efter 9. klasse

I skolen kan jeg bedst lide engelsk, fordi det er let for mig, og jeg kan hjælpe de andre i klassen. Jeg hjælper også min far med at oversætte til engelsk i hans forretning. Min far sælger pizza, og der er mange kunder, der kun taler engelsk. Jeg kan mærke, at der er kommet mere fokus på uddannelse i skolen, og hvad vi vil efter 9. klasse. Min klasse var på besøg på HHX, men det var ikke noget for mig. Jeg fik det indtryk, at det var et sted med meget matematik, og jeg klikker slet ikke med matematik. Jeg prøver at blive bedre til det, men jeg har altid haft rigtig svært ved at forstå det.

Fars forventninger til uddannelse

Der er mange, der spørger, hvad jeg skal efter 9. klasse. Jeg har ikke tænkt så meget på uddannelse før, men jeg har overvejet at starte på IB. Jeg snakker ikke så meget med min far om uddannelse, for vi har meget forskellige ideer og tanker om det. Min far vil gerne have, at jeg bliver læge, fordi det er en god uddannelse, og man kommer til at tjene godt. Han vil gerne have, at jeg klarer mig godt i skolen, og at der ikke er nogen problemer med mig. Jeg vil gerne gøre min far stolt, men jeg føler ikke, at læge er noget for mig, for man skal have et højt snit, og man skal have meget matematik. Hvis alle muligheder var åbne, kunne jeg godt tænke mig at blive noget inden for musikbranchen, for jeg er god til at synge. Hvis jeg skal være realistisk, så skal jeg studere. Min lærer har også sagt til mig, at hun synes, at jeg skal have en uddannelse ud over sangen. Men jeg ved ikke, hvad jeg skal studere. Min halvsøster har en SOSU-uddannelse. Det kunne også godt være en mulighed for mig, for jeg kan godt lide at arbejde med mennesker frem for at sidde på et kontor. Det er vigtigt for mig at få et job, som jeg har lyst til at stå op til.

At være uddannelsesparat eller ej

I 8. klasse blev jeg ikke vurderet uddannelsesparat, og det blev jeg ked af, for der var mange af mine venner, der var uddannelsesparate. Jeg tror, at det var, fordi jeg har problemer med matematikken. Jeg begyndte at tænke, at jeg var nødt til at stramme mig an. Jeg er ikke sikker på, at jeg bliver vurderet uddannelsesparat i 9. klasse, men jeg er blevet vurderet klar til HF, og det er dejligt at vide. Til min skole-hjem-samtale forklarede UU-vejlederen min far, hvad en HF er, og min far gik med til, at jeg skulle tre dage på brobygning for at se, om det var noget for mig. UU-vejlederen sagde, at der ikke er så meget matematik, og at det kun tager to år. Han synes, at HF kunne være en god mulighed for mig, men jeg føler mig ikke klar til HF eller gymnasiet endnu.

Blive mere selvstændig i 10. klasse

Jeg har bestemt mig for at tage et 10.-klasseforløb som min førsteprioritet. Jeg har hørt fra mine venner, at man kommer til at føle sig mere moden efter 10. klasse, og jeg har nogle faglige udfordringer, som jeg gerne vil arbejde med. Især matematik vil jeg gerne blive bedre til. Der er også flere af mine venner, der skal i 10. klasse og så på HF bagefter. STX og HHX har ikke været noget, jeg ville, for jeg tror, at man skal være meget selvstændig. Jeg kan godt gå i stå i en opgave, og så har jeg brug for mere hjælp til at komme videre. Jeg er stadig ikke sikker på, hvad jeg vil efter 10. klasse. Det har jeg ikke fundet ud af, men det bliver spændende at se, hvad jeg kommer frem til.

5.3 Familiens uddannelsesvalg og arbejdsliv har større betydning for unge med ikke-vestlig baggrund

I dette afsnit ser vi på, hvorvidt familiens uddannelsesvalg og arbejdsliv har betydning for de unges overvejelser om deres fremtid. Resultaterne viser, at de unge med dansk baggrund i højere grad end de unge med ikke-vestlig baggrund angiver, at deres forældres arbejdsliv er uden betydning for deres uddannelsesvalg. Af tabel 5.4 fremgår det, at 61 % af de unge med dansk baggrund angiver, at deres forældres arbejdsliv ikke har nogen betydning, mens det samme gælder for 50 % af de unge med ikke-vestlig baggrund.

En større andel af de unge med ikke-vestlig baggrund vil noget andet end deres forældre. I alt 42 % af de unge med ikke-vestlig baggrund svarer, at de vil noget andet end deres forældre. Det samme gælder for 25 % af de unge med dansk baggrund. 8 % af de unge med ikke-vestlig baggrund vil gå i samme retning som den ene eller begge af deres forældre, mens det gælder 14 % af de unge med dansk baggrund.

TABEL 5.4

Har dine forældres arbejdsliv betydning for dine overvejelser om uddannelse og arbejde? (N = 5.150)

Baggrund	Ja, jeg vil gå i samme retning som den ene eller begge mine forældre	Ja, jeg vil gerne noget andet end mine forældre	Nej, det har ikke betydning	Total
Ikke-vestlig indvandrere eller efterkommer (n = 435)	8 %	42 %	50 %	100 %
Dansk (n=4.715)	14 %	25 %	61 %	100 %
Total	13 %	26 %	60 %	100 %

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik.
Note: p-værdi: 0,000.

En yderligere analyse viser en sammenhæng med forældres uddannelsesbaggrund (resultater ikke vist). De unge med ikke-vestlig baggrund vil i højere grad end de unge med dansk baggrund noget andet end deres forældre, hvis forældrene har et uddannelsesniveau, der placerer sig mellem grundskole og mellemlang videregående uddannelse som højeste fuldførte uddannelse. Hvis en af den unges forældre har en længere videregående uddannelse, er der dog flere af de unge med ikke-vestlig baggrund, der svarer, at de ønsker at gå i samme retning som deres forældre, set i forhold til de unge med dansk baggrund.

Efter 9. klasse har 16-årige Yahir søgt ind på EUX Business på NEXT. Han drømmer om at blive handelsmand.

Inspirationen til at blive handelsmand kommer fra familie og fritidsjob

Jeg har længe vidst, at jeg vil være handelsmand, men jeg har været i tvivl om, hvilken vej der er bedst for mig at gå. Inspirationen til at blive selvstændig kommer til dels fra min far og til dels fra mit fritidsjob på Domino's. Min far sælger kontorartikler rundt om i landet, og jeg har fået forskellige tips og tricks af ham. Da jeg gik i 8. klasse, fik jeg et fritidsjob hos Domino's, hvor jeg tre gange om ugen enten var cykelbud eller bagte pizza. I 9. klasse er jeg blevet forfremmet til shift manager, hvilket indebærer, at jeg nogle gange åbner butikken, hvis min chef ikke er der, og at jeg har folk under mig, som jeg bestemmer over. Jeg kan godt lide at stå forrest og bestemme og at have friheden til selv at beslutte, hvornår jeg vil have fri. Jeg har også hørt, at man tjener godt, når man er chef i sin egen butik. Lige nu sparer jeg op til, at jeg kan få et kørekort og en bil, når jeg er gammel nok.

Har valgt en EUX for at få en kombination af teoretisk og praktisk viden om handel

Efter 9. klasse har jeg søgt ind på EUX Business på iværksætterlinjen på NEXT. NEXT har gode muligheder for folk, som gerne vil være selvstændige. Jeg har haft overvejelser både om at tage en EUX og om at tage en HHX på NEXT. Jeg besluttede mig for at tage en EUX, da man får god viden om iværksætteri gennem forskellige fag, men samtidig også en praktisk erfaring gennem et toårigt praktikforløb. På HHX er det udelukkende skole. Jeg synes, at en kombination af skole og praktik, som man får, når man vælger EUX, passer bedst til mig. På en EUX får man en gymnasial uddannelse, samtidig med at man får denne her praktiske erfaring. Det synes jeg, er vigtigt, når man selv skal starte noget op fra bunden.

Ikke særlig svært at vælge uddannelse

Jeg kom frem til beslutningen om, at jeg vil tage en EUX, med hjælp fra min UU-vejleder og ved at besøge NEXT til et åbent hus-arrangement og ved at læse på skolens hjemmeside. Desuden har min storebror også gået på NEXT, og han har været rigtig glad for det. Jeg synes ikke, at valget af uddannelse har været særlig svært for mig, og jeg synes, at jeg har fået den hjælp, jeg har haft brug for. Mine forældre støtter op om mit valg og er glade for, at jeg tager en gymnasial uddannelse. De har selv gået på gymnasiet og synes, at det giver de bedste muligheder for mig på længere sigt. Jeg synes, at uddannelse er vigtigt, og jeg tror, at det er vigtigt for at kunne få et godt liv. Jeg har altid været glad for at gå i skole, hvor jeg har haft gode venner og gode lærere. I fremtiden drømmer jeg om at åbne min egen tøj- eller skobutik og at få succes med det, så jeg en dag kan få et hus og kan forsørge min familie.

5.4 Skolens betydning i valgprocessen

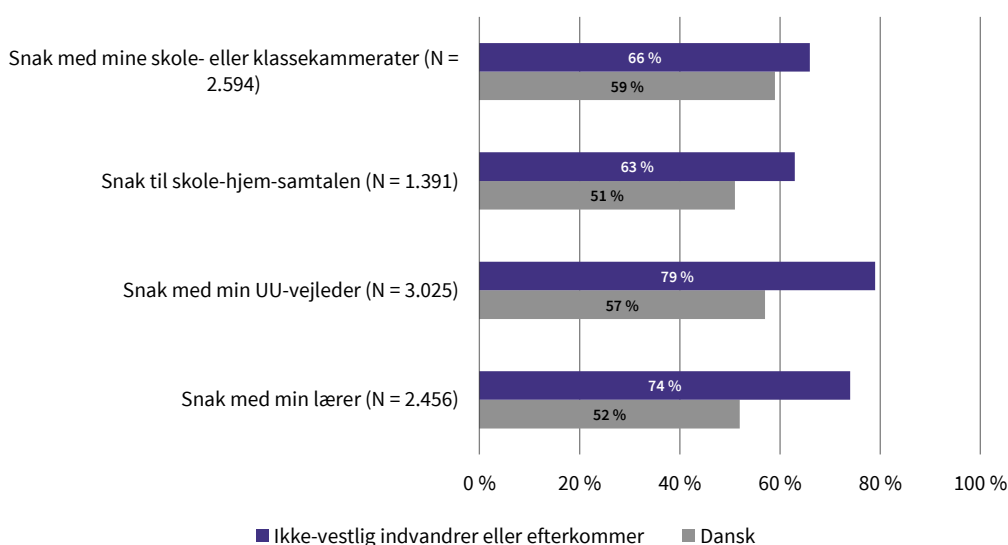
Dette afsnit fokuserer på skolens betydning i valgprocessen i form af udbyttet af samtaler med lærere, vejledere og skolekammerater.

De unge er blevet spurgt, hvorvidt de har snakket med skolekammerater, UU-vejledere og lærere i skolen om uddannelse og arbejde. Derefter er de blevet spurgt, hvorvidt disse snakke har hjulpet dem i forhold til deres overvejelser om uddannelse og arbejde.

Af figur 5.2 fremgår det, at de unge med ikke-vestlig baggrund oplever, at samtalerne har givet et større udbytte, end det er tilfældet for de unge med dansk baggrund. De største forskelle mellem de to grupper kan ses i forhold til udbyttet af samtaler med UU-vejledere og lærere. Mens 79 % af de unge med ikke-vestlig baggrund oplever, at snakke med en UU-vejleder i nogen grad eller i høj grad har hjulpet dem i forhold til deres overvejelser om uddannelse og arbejde, gælder dette for 57 % af de unge med dansk baggrund. 74 % af de unge med ikke-vestlig baggrund har desuden svaret, at samtaler med deres lærer i nogen grad eller i høj grad har hjulpet dem i deres overvejelser. Det samme gælder for 52 % af de unge med dansk baggrund.

FIGUR 5.2

Andel, som har svaret ”I nogen grad” eller ”I høj grad” på spørgsmålet ”I hvilken grad har disse snakke hjulpet dig i forhold til dine egne overvejelser om uddannelse og arbejde?”

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasselever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik og Optagelse.dk.

Note: Respondenten har fået spørgsmålet, såfremt respondenteren har svaret, at han/hun har snakket med pågældende, på spørgsmålet ”Har du snakket med nogen i skolen om uddannelse og arbejde?”.

Note: p-værdi < 0,05.

Ser vi på de unges udbytte af besøg på ungdomsuddannelser, praktik og klassebesøg på virksomheder, ses også en række forskelle – og ligheder – mellem de unge med ikke-vestlig baggrund og de unge med dansk baggrund (resultater ikke vist).

89 % af de unge har besøgt en ungdomsuddannelse, og der er her ingen forskel mellem de unge med ikke-vestlig baggrund og de unge med dansk baggrund i forhold til, i hvor høj grad de har fået

noget ud af besøgene. 77 % af alle de unge svarer, at besøget i nogen grad eller i høj grad har hjulpet i forhold til deres overvejelser om uddannelse og arbejde.

17 % af de unge har været i erhvervspraktik. For 70 % af de unge med dansk baggrund har erhvervspraktikken hjulpet i forhold til deres overvejelser om uddannelse og arbejde, mens det gælder en mindre andel blandt de unge med ikke-vestlig baggrund (56 %). Omvendt får unge med ikke-vestlig baggrund større udbytte af klassebesøg på virksomheder. 47 % af de unge har været på et eller flere af den type klassebesøg på en arbejdsplads. 62 % af de unge med ikke-vestlig baggrund har svaret, at besøget i nogen grad eller i høj grad har hjulpet i forhold til deres overvejelser om uddannelse og arbejde, mod 45 % af de unge med dansk baggrund.

5.5 Forskelle i vejledningsbehov

I undersøgelsen er de unge blevet spurgt, om de oplever at få den hjælp, de har brug for i forbindelse med deres uddannelsesvalg. Resultaterne viser, at de unge i lige høj grad oplever at få den nødvendige hjælp, men at der er forskel på, hvad de har behov for hjælp til.

Tabel 5.5 viser, at både 20 % af de unge med dansk baggrund og 20 % af de unge med ikke-vestlig baggrund svarer, at de oplever at få den hjælp til at vælge, hvad de skal efter 9. klasse, som de har behov for. 25 % af begge grupper svarer, at de i mindre grad eller slet ikke får den hjælp, de har brug for.

TABEL 5.5

Oplever du, at du får den hjælp, du har brug for, for at kunne vælge, hvad du skal efter 9. klasse?

	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	Total
Dansk (n = 4.715)	20 %	54 %	20 %	5 %	100 %
Ikke-vestlig indvandrer eller efterkommer (n = 435)	20 %	54 %	18 %	7 %	100 %
Total (N = 5.150)	20 %	54 %	20 %	6 %	100 %

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: p-værdi: 0,2541.

Ser vi på, hvilken type af hjælp de unge efterspørger, er der imidlertid forholdsvis stor forskel på de to grupper.

Af tabel 5.6 fremgår det, at 24 % af de unge med ikke-vestlig baggrund har svaret, at de i høj grad har behov for hjælp til at finde ud af, hvad de er gode til, og hvad de interesserer sig for. Den tilsvarende andel blandt de unge med dansk baggrund er 14 % i forbindelse med begge spørgsmål.

Forskellene er lidt mindre, når det kommer til behovet for hjælp til at få viden om forskellige uddannelser og jobs. 31 % af de unge med ikke-vestlig baggrund og 25 % af de unge med dansk baggrund svarer, at de i høj grad har behov for mere viden om forskellige uddannelser. Forskellen er også begrænset, når det kommer til behovet for viden om jobs. Her svarer 30 % af de ikke-vestlige unge og 26 % af de unge med dansk baggrund, at de i høj grad har behov for mere viden.

TABEL 5.6

I høj grad behov for forskellige typer af hjælp (N = 4.107)

	Dansk (n= 3.761)	Ikke-vestlig indvandrere eller efterkommer (n = 346)
Hjælp til at finde ud af, hvad jeg er god til	14 %	24 %
Hjælp til at finde ud af, hvad jeg interesserer mig for	14 %	24 %
Mere viden om forskellige uddannelser	25 %	31 %
Mere viden om forskellige jobs	26 %	30 %

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasselever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: Respondenten har *ikke* fået spørgsmålet, såfremt vedkommende har svaret "I høj grad" på spørgsmålet "Oplever du, at du får den hjælp, du har brug for, for at kunne vælge, hvad du skal efter 9. klasse?".

Note: I tabellen er kun vist andelen af respondenter, der har svaret, at de i høj grad har brug for de forskellige typer af hjælp.

Note: p-værdi: 0,000.

For fire år siden kom 15-årige Joyce til Danmark. Nu vil hun på efterskole i 10. klasse.

Stor forskel på at gå i skole i Uganda og i Danmark

Før 9. klasse vidste jeg ikke helt, hvad jeg ville i forhold til uddannelse. Det var ikke noget, jeg nogensinde havde tænkt over, før jeg kom til Danmark. Jeg er født og opvokset i Congo, men før jeg kom til Danmark, boede jeg og gik i skole i Uganda. Der er stor forskel på at gå i skole i Uganda og i Danmark. En af de største forskelle er nok klassestørrelsen. I Uganda var vi 135 børn i en klasse. Jeg lærte ikke rigtig noget i skolen. Alt det engelsk og matematik, jeg kan, har jeg lært her i Danmark. Jeg kan rigtig godt lide at gå i skole og kan godt lide fag som engelsk, idræt og dansk.

Joyce håber, at efterskolen kan give venner og forbedre hendes dansk

Til daglig bor jeg alene sammen med min mor, som er i praktik i en børnehave. Vi snakker ikke så meget om uddannelse derhjemme. Efter 9. klasse har jeg planer om at skulle i 10. klasse på en efterskole. Inspirationen kommer fra min storesøster og mine to fætre og to kusiner, der alle har gået på efterskole og været glade for det. De synes, at det har været fedt, og har allesammen fået en masse nye venner. Jeg kunne godt tænke mig at få flere venner, da jeg føler mig lidt alene og ikke snakker med så mange af mine skolekammerater. Derudover taler vi ikke dansk derhjemme, så jeg håber også, at et efterskoleophold kan forbedre mit dansk. Min mor er lidt nervøs for, at jeg skal være hjemmefra i et år, men jeg har taget en beslutning, og hun tror også, at det vil være godt for mig. Jeg glæder mig til at skulle gå på efterskole, men er også lidt nervøs, da jeg rent fagligt ikke føler mig klar til at forlade 9. klasse. Både min UU-vejleder og min lærer har hjulpet mig med at finde en efterskole.

Usikker på, om det skal være en gymnasial uddannelse eller en erhvervsuddannelse

Jeg har været lidt usikker på, hvad jeg vil efter 10. klasse. I 8. klasse var jeg på brobygning på STX og HF. I 9. klasse har vi været ude og besøge en handelsskole og et techcollege. Brobygningen var interessant, og jeg har tænkt på, om HF kunne være noget for mig, da jeg synes, at fagene var spændende. På det seneste har mine karakterer dog bekymret mig. Det har fået mig til at tænke på, om jeg hellere vil have en erhvervsuddannelse, som jeg også er blevet vurderet uddannelsesparat til.

Vil i fremtiden være pædagog, frisør eller noget med dans

Når jeg bliver voksen, vil jeg måske gerne arbejde med noget med dans, men jeg ved det ikke helt endnu. Jeg har også tænkt på at blive pædagog eller frisør. Jeg håber, at jeg bliver klogere på, hvad jeg vil, i løbet af mit efterskoleophold.

6 Uddannelsesparathedsvurderingen

Kapitlet viser, at andelen af de unge med ikke-vestlig baggrund, der er vurderet ikke-uddannelsesparate, er markant større end andelen af de unge med dansk baggrund, der er vurderet ikke-uddannelsesparate. Undersøgelsen viser desuden, at pigerne i højere grad end drengene er vurderet uddannelsesparate på tværs af de to grupper. Særlig i gruppen af unge med dansk baggrund er der en stor andel, der ikke kender deres officielle vurdering, som den er registreret på Optagelse.dk. Endelig viser kapitlet, at de unge med ikke-vestlig baggrund i højere grad er nervøse for deres vurdering i 9. klasse.

6.1 Uddannelsesparathedsvurdering i 8. klasse

Uddannelsesparathedsvurderingen er iværksat for at give skolerne og UU mulighed for at hjælpe de unge, der ikke umiddelbart vurderes at have de nødvendige forudsætninger for ungdomsuddannelse efter grundskolen. Vurderingsprocessen indledes i 8. klasse, hvor skolen skal vurdere elevens faglige, personlige og sociale forudsætninger for ungdomsuddannelse. Eleven skal have de nødvendige forudsætninger inden for alle tre kriterier for at blive vurderet uddannelsesparat. Når en elev vurderes ikke-uddannelsesparat, har skolelederen ansvar for, at der iværksættes en målrettet indsats, hvor elev, skole, forældre og UU i samarbejde arbejder hen mod, at eleven bliver parat i 9. eller 10. klasse. Som en del af den vejledningsmæssige indsats får eleverne individuel vejledning, hvilket ikke gælder for uddannelsesparate elever.

I det følgende ser vi på forskellene med hensyn til uddannelsesparathedsvurderingen af de unge med henholdsvis ikke-vestlig og dansk baggrund. Der er en markant større andel af de unge med ikke-vestlig baggrund, der er vurderet ikke-uddannelsesparate i 8. klasse, end af de unge med dansk baggrund. Tabel 6.1 viser, at 43 % af de unge med ikke-vestlig baggrund er vurderet ikke-uddannelsesparate i det nationale register Optagelse.dk, mens det samme gælder for 20 % af de unge med dansk baggrund.

TABEL 6.1

Uddannelsesparathedsvurdering (N = 5.072)

Baggrund	Parat	Ikke-parat	Total
Ikke-vestlig indvandrer eller efterkommer (n = 431)	57 %	43 %	100 %
Dansk (n = 4.641)	80 %	20 %	100 %
Total	78 %	22 %	100 %

Kilde: registerdata fra Danmarks Statistik og Optagelse.dk.
Note: p-værdi: 0,000.

Der er en markant større andel af drenge end piger, der er vurderet ikke-uddannelsesparate. For de unge med ikke-vestlig baggrund er halvdelen (51 %) af drengene vurderet ikke-uddannelsesparate mod 36 % af pigerne. Blandt de unge med dansk baggrund er 25 % af drengene vurderet ikke-uddannelsesparate mod 15 % af pigerne.

EVA har i tidligere undersøgelser påvist, at der generelt er store uoverensstemmelser mellem den registrering af den unges uddannelsesparathedsvurdering i 8. klasse, der er foretaget på Optagelse.dk, og den forståelse af vurderingen, som den enkelte unge selv har. Der er med andre ord forskel på det, de unge selv oplyser i spørgeskemaundersøgelsen, og den registrering af de unges parathed, der officielt er foretaget.

Tabel 6.2 medtager kun respondenter, der er vurderet ikke-uddannelsesparate ifølge Optagelse.dk. Tabellen viser de unges egen vurdering af deres parathed, som de har angivet den i vores spørgeskemaundersøgelse. Det ses, at der er en større andel af de unge med ikke-vestlig baggrund end af de unge med dansk baggrund, der er bevidste om, at de er vurderet ikke-uddannelsesparate. Det fremgår også, at der er en større andel af de unge med dansk baggrund end af de unge med ikke-vestlig baggrund, der angiver, at de er blevet vurderet uddannelsesparate, selvom de ikke er det. Det bør dog bemærkes, at denne forskel ikke er signifikant.

TABEL 6.2

Kendskab til uddannelsesparathedsvurdering blandt unge, der ifølge Optagelse.dk er erklæret ikke-uddannelsesparate (N = 1.111)

Baggrund	Ja, jeg blev vurderet uddannelsesparat	Nej, jeg blev vurderet ikke-uddannelsesparat	Jeg er ikke blevet vurderet i 8. klasse	Ved ikke	Total
Ikke-vestlig indvandrer eller efterkommer (n = 187)	13 %	61 %	11 %	14 %	100 %
Dansk (n = 924)	21 %	54 %	9 %	16 %	100 %
Total	19 %	56 %	9 %	16 %	100 %

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik og Optagelse.dk.

Note: Tabellen inkluderer kun de respondenter, som er vurderet ikke-uddannelsesparate ifølge Optagelse.dk.

Note: p-værdi: 0,1094.

De unge med ikke-vestlig baggrund oplever at være mere nervøse for den kommende uddannelsesparathedsvurdering i 9. klasse end de unge med dansk baggrund. Af tabel 6.3 fremgår det, at 78 % af de ikke-uddannelsesparate unge med ikke-vestlig baggrund i nogen grad eller i høj grad er nervøse for, om de bliver erklæret uddannelsesparate i 9. klasse. Det samme er gældende for 63 % af de ikke-uddannelsesparate unge med dansk baggrund.

TABEL 6.3

Er du nervøs for, om du bliver erklæret uddannelsesparat i 9. klasse?
(N = 618)

Baggrund	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	Total
Ikke-vestlig (n = 115)	45 %	33 %	12 %	10 %	100 %
Dansk (n = 503)	31 %	32 %	18 %	19 %	100 %
Total	33 %	33 %	17 %	17 %	100 %

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik og Optagelse.dk.

Note: p-værdi: 0,012.

Note: Respondenten har fået spørgsmålet, såfremt vedkommende har svaret "Nej, jeg blev vurderet ikke-uddannelsesparat" på spørgsmålet "Er du blevet vurderet uddannelsesparat af din lærer og UU-vejleder?". Respondenter, som har svaret "Nej, jeg blev vurderet ikke-uddannelsesparat", men som ifølge registerdata er vurderet uddannelsesparate, er ikke medtaget.

Både blandt unge med ikke-vestlig baggrund og blandt unge med dansk baggrund er der en større andel af piger end drenge, der er nervøse for vurderingen (resultater ikke vist). Forskellen mellem drenge og piger er dog markant større for de unge med dansk baggrund end for de unge med ikke-vestlig baggrund.

7 Nonkognitive kompetencer

Kapitlet undersøger de unges egne vurderinger af en række nonkognitive kompetencer: motivation, faglig selvtillid, vedholdenhed og samarbejdsevner.

Analysen viser, at de unge med ikke-vestlig baggrund generelt oplever stærkere motivation for skolearbejdet end de unge med dansk baggrund. Det gælder både indre og ydre motivation. De unge med ikke-vestlig baggrund oplever også at have bedre samarbejdsevner, bedre vedholdenhed og bedre faglig selvtillid end de unge med dansk baggrund. Forskellene træder endnu tydeligere frem, når vi sammenligner ikke-uddannelsesparate unge med henholdsvis ikke-vestlig og dansk baggrund.

Blandt unge med ikke-vestlig baggrund viser en analyse, at høj faglig selvtillid ikke entydigt afspejler sig i høj faglighed, målt i form af nationale testresultater. Det tyder således på, at der er nogle grundlæggende forskelle mellem de unge med henholdsvis dansk og ikke-vestlig baggrund, når de skal vurdere deres egen faglige selvtillid, der ikke udelukkende handler om deres faktiske kompetencer.

7.1 Operationalisering af nonkognitive kompetencer

I undersøgelsen måler vi på fem nonkognitive kompetencer:

1. **Faglig selvtillid** skal forstås som de unges tiltro til egen evne til at lære og mestre nye udfordringer og opgaver.
2. **Vedholdenhed** handler om at kunne gøre en indsats kontinuerligt over længere tid uden at miste fokus, også selvom der opstår modgang.
3. **Samarbejdsevne** handler om ens indstilling til samarbejde, og hvorvidt man har tillid i en samarbejdssituation og søger at få samarbejdet til at fungere.
4. **Indre motivation** handler om at blive motiveret af ting, der ikke kommer udefra, såsom interesse eller glæde ved udfordrende aktiviteter.
5. **Ydre motivation** handler om, hvorvidt man bliver motiveret af eksterne faktorer såsom at vise sine evner for andre og få bedre karakterer end sine kammerater.¹²

Hver kompetence bliver målt via flere forskellige spørgsmål.¹³

¹² Denne skala er baseret på EVA's egen oversættelse af McCord, R., & Matusovich, H. *Developing an Instrument to Measure Motivation, Learning Strategies and Conceptual Change*, 2013.

¹³ Læs mere om udviklingen af skalaerne i undersøgelsens metodeappendiks.

Skalaerne, der måler faglig selvtillid, indre motivation, vedholdenhed og samarbejdsevne, er udlånt til EVA af NordicMetrics aps, hvor de indgår i værktøjet Udvikling i Livsfærdigheder.¹⁴

Tabel 7.1 viser de unges vurdering af egen ydre motivation. Ydre motivation handler om at være motiveret af at vise andre sine evner eller at klare sig bedre end andre i sin omgangskreds. Det kan fx være, at man gerne vil have bedre karakterer end sine kammerater, eller at man gerne vil vise sine forældre, at man er god til matematik.

Tabellen viser, at der generelt er en langt større andel af de unge med ikke-vestlig baggrund, der scorer højt på skalaen for ydre motivation, hvilket betyder, at de har en højere grad af ydre motivation end de unge med dansk baggrund.¹⁵ Der kan her naturligt være en sammenhæng mellem graden af ydre motivation og forældrenes betydning for og forventning til valg af ungdomsuddannelse, jf. tidligere analyser.

TABEL 7.1

Ydre motivation (N = 5.150)

Herkomst	1 (mest)	2	3	4 (mindst)	Total
Ikke-vestlig indvandrer eller efterkommer (n = 435)	45 %	28 %	17 %	10 %	100 %
Dansk (n = 4.715)	30 %	27 %	24 %	19 %	100 %
Total	31 %	27 %	24 %	18 %	100 %

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik og Optagelse.dk.

Note: p-værdi: 0,000.

Nedenstående tabel 7.2 viser forskellene i de unges indre motivation. Indre motivation dækker over det at blive motiveret af ting, der kommer indefra, såsom interesse eller glæde ved udfordrende aktiviteter, frem for at blive motiveret af noget eksternt såsom anerkendelse. Resultaterne viser, at der også med hensyn til indre motivation er en større andel af de unge med ikke-vestlig baggrund, der scorer højest på skalaen, i forhold til de unge med dansk baggrund.

¹⁴ Skalaerne er udviklet af NordicMetrics aps, som har de fulde rettigheder til skalaerne. EVA har udelukkende brugsrettigheder til skalaerne og ret til at offentliggøre skalaerne i forbindelse med projektet Unge veje mod ungdomsuddannelse og alle runder af Ungepanelet (projektets kvantitative datagrundlag). Enhver anvendelse og offentliggørelse skal ske med klar reference til NordicMetrics aps. EVA har ikke ret til at videreudvikle eller ændre på skalaerne. Brug af skalaerne af tredjepart skal ske efter aftale med NordicMetrics aps.

¹⁵ De fem skalaer, der måler nonkognitive kompetencer, er opgjort som kvartiler, således at de respondenter, hvis samlede score ligger i den øverste fjerdedel af skalaen, har fået værdien 1, mens de respondenter, hvis score ligger i den næstøverste fjerdedel, har fået værdien 2, og så fremdeles. Se undersøgelsens metodeappendiks for en yderligere beskrivelse af skalaerne.

TABEL 7.2

Indre motivation (N = 5.095)

Herkomst	1 (mest)	2	3	4 (mindst)	Total
Ikke-vestlig indvandrer eller efterkommer (n = 431)	38 %	25 %	20 %	17 %	100 %
Dansk (n = 4.664)	29 %	28 %	22 %	21 %	100 %
Total	30 %	28 %	22 %	20 %	100 %

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik og Optagelse.dk.

Note: p-værdi: 0,005.

Tabel 7.3 viser de unges faglige selvtillid. Faglig selvtillid er en betegnelse for de unges tiltro til egne evner til at lære og tilegne sig viden og kompetencer i forhold til at løse opgaver i skolen. Således vil unge med høj faglig selvtillid have stor tillid til, at de kan lære og mestre de faglige discipliner, de bliver stillet over for.

Også her er der en større andel af de unge med ikke-vestlig baggrund, der ligger i den høje ende af skalaen, sammenlignet med de unge med dansk baggrund.

TABEL 7.3

Faglig selvtillid (N = 5.095)

Herkomst	1 (mest)	2	3	4 (mindst)	Total
Ikke-vestlig indvandrer eller efterkommer (n = 431)	42 %	19 %	19 %	21 %	100 %
Dansk (n = 4.664)	34 %	18 %	24 %	23 %	100 %
Total	35 %	18 %	23 %	23 %	100 %

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik og Optagelse.dk.

Note: p-værdi: 0,004.

Resultatet skal ses i lyset af, at gruppen af unge med ikke-vestlig baggrund generelt har væsentlig lavere karakterer i grundskolen end gruppen af unge med dansk baggrund.¹⁶ En analyse viser i forlængelse heraf, at de unge med ikke-vestlig baggrund, der oplever at have stor faglig selvtillid, har væsentlig dårligere faglige testresultater fra 6. klasse (47 point i gennemsnit på en skala fra 1-100) end de unge med dansk baggrund, der oplever at have stor faglig selvtillid (69 point i gennemsnit) (jf. tabel 7.4).¹⁷

Hvor der blandt de unge med dansk baggrund ser ud til at være en klar sammenhæng mellem testresultater og faglig selvtillid, er denne sammenhæng ikke nær så tydelig blandt de unge med ikke-vestlig baggrund. De unge med ikke-vestlig baggrund, der har mest faglig selvtillid, har således ikke klaret sig bedre i de nationale test end unge, hvis faglige selvtillid ligger væsentlig lavere. Det er kun

16 OECD's PISA-undersøgelse, 2015.

17 Der må tages det forbehold for analysen, at testresultaterne er fra 6. klasse.

gruppen af ikke-vestlige unge med mindst faglig selvtillid, der adskiller sig ved at score markant lavere i de nationale test. Når man opdeler på køn, er tendensen den samme for både piger og drenge (resultater ikke vist).

TABEL 7.4

Nationale testresultater i 6. klasse fordelt på faglig selvtillid blandt unge med ikke-vestlig og dansk baggrund

Faglig selvtillid	Dansk baggrund		Ikke-vestlig baggrund		P-værdi
	Gennemsnit	n	Gennemsnit	n	
1 (mest)	69	1.229	47	158	0,000
2	64	666	47	72	0,000
3	61	907	46	65	0,000
4 (mindst)	51	887	37	71	0,000

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik og Optagelse.dk samt testresultater fra nationale test i 6. klasse fra Styrelsen for It og Læring.

Tabel 7.5 viser de unges oplevelse af deres vedholdenhed. Skalaen for vedholdenhed måler de unges evne til at holde fast og dedikere sig til et stykke arbejde eller en interesse over længere tid uden at lade sig distrahere eller stoppe af modgang. Igen ligger en større andel af de unge med ikke-vestlig baggrund højest på skalaen. Forskellen mellem de unge med ikke-vestlig baggrund og de unge med dansk baggrund er dog den mindste blandt resultaterne for forskellene med hensyn til nonkognitive kompetencer.

TABEL 7.5

Vedholdenhed (N = 5.095)

Herkomst	1 (mest)	2	3	4 (mindst)	Total
Ikke-vestlig indvandrer eller efterkommer (n = 431)	37 %	21 %	19 %	23 %	100 %
Dansk (n = 4.664)	31 %	20 %	25 %	24 %	100 %
Total	31 %	20 %	25 %	23 %	100 %

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik og Optagelse.dk.

Note: p-værdi: 0,026.

I undersøgelsen har vi også målt de unges oplevelse af deres egen samarbejdsevne, og resultaterne for forskellene med hensyn til dette fremgår af tabel 7.6. Samarbejdsevne dækker over de unges indstilling til samarbejde, og hvorvidt de har tillid i en samarbejdssituation og søger at få samarbejdet til at fungere og bidrage til dette. En ung, der scorer højt på samarbejdsevne, vil søge at skabe konsensus i gruppen og både levere og forvente ærlighed og hjælpsomhed fra gruppens medlemmer.

En større andel af de unge med ikke-vestlig baggrund scorer højt med hensyn til samarbejdsevne i forhold til de unge med dansk baggrund. Andelen af de unge med dansk baggrund, der scorer næsthøjest på skalaen, er dog større end andelen af de unge med ikke-vestlig baggrund.

TABEL 7.6

Samarbejdsevne (N = 5.095)

Herkomst	1 (mest)	2	3	4 (mindst)	Total
Ikke-vestlig indvandrere eller efterkommere (n = 431)	39 %	29 %	13 %	19 %	100 %
Dansk (n = 4.664)	28 %	35 %	18 %	19 %	100 %
Total	29 %	34 %	18 %	19 %	100 %

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik og Optagelse.dk.
Note: p-værdi: 0,000.

7.2 Nonkognitive kompetencer blandt ikke-uddannelsesparate

I en tidligere EVA-undersøgelse om uddannelsesparathed blandt 8.-klasseelever viste analyserne, at elever, som er vurderet ikke-uddannelsesparate, generelt har væsentlig svagere nonkognitive kompetencer end elever, der er vurderet uddannelsesparate.¹⁸ Denne sammenhæng er forventelig, da der er en naturlig relation til de nonkognitive kompetencer i uddannelsesparathedsvurderingen, der tager udgangspunkt i både sociale, faglige og personlige kompetencer.

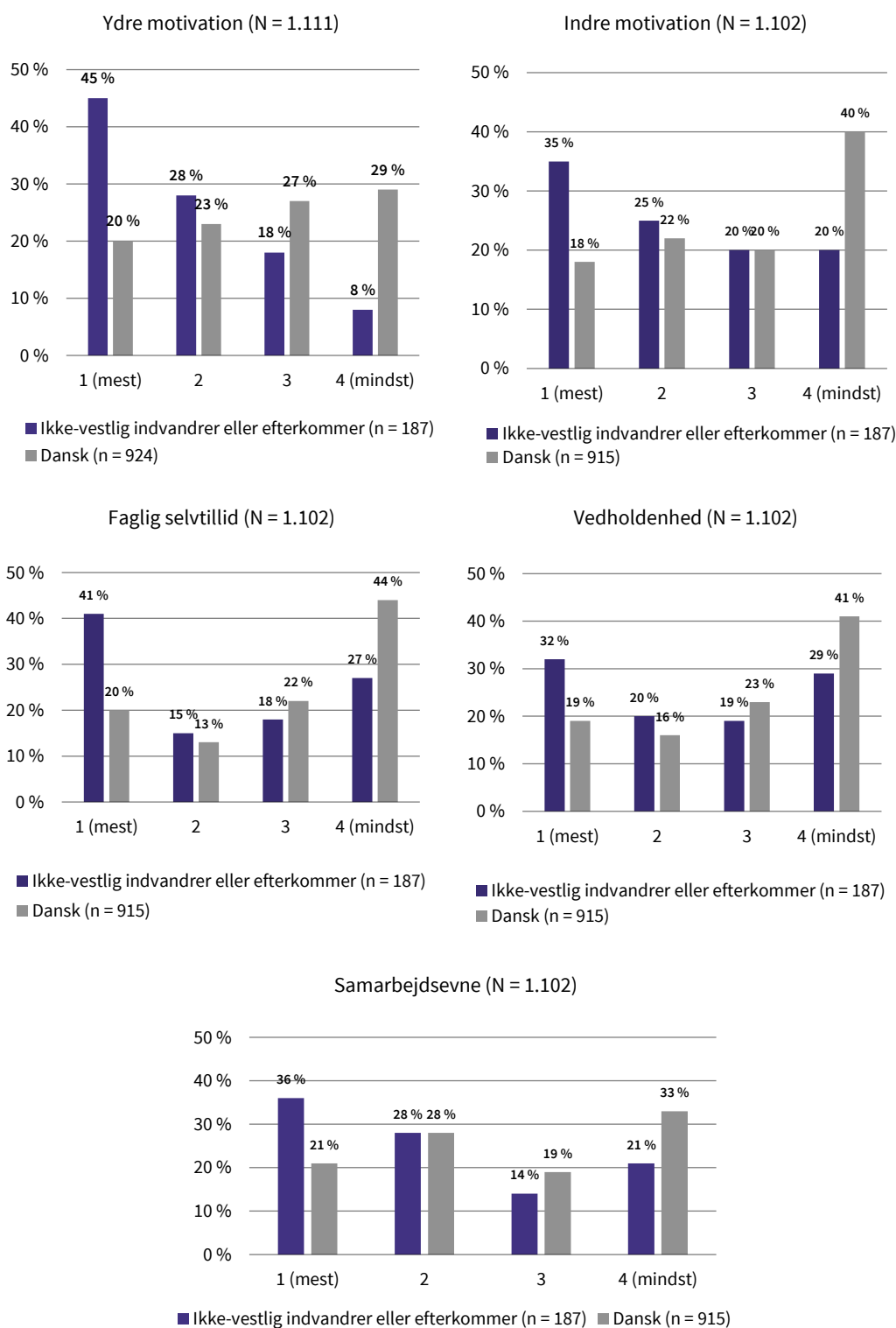
Analyseres de nonkognitive kompetencer for de ikke-uddannelsesparate med henholdsvis ikke-vestlig baggrund og dansk baggrund, viser resultaterne dog overraskende store forskelle mellem de unge (jf. figur 7.1).

For samtlige kompetencer vurderes de nonkognitive kompetencer væsentlig svagere for de unge med dansk baggrund, der er vurderet ikke-uddannelsesparate, end for de ikke-uddannelsesparate unge med ikke-vestlig baggrund. Forskellene er størst med hensyn til faglig selvtilid og ydre motivation og mindst med hensyn til samarbejdsevne og vedholdenhed. Af de unge, som ligger i den nederste kvartil, og dermed vurderer deres kompetencer dårligst, er andelen af de unge med dansk baggrund væsentlig større end andelen af de unge med ikke-vestlig baggrund.

18 EVA, *Uddannelsesparathed i 8. klasse, 2017*.

FIGUR 7.1

Non-kognitive kompetencer blandt ikke-parate

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasselever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, og registerdata fra Danmarks Statistik og Optagelse.dk.

Note: p-værdi for ydre motivation: 0,000. P-værdi for indre motivation: 0,000. P-værdi for faglig selvtilid: 0,000. P-værdi for vedholdenhed: 0,003. P-værdi for samarbejdsevne: 0,000.

Uddannelsesvalget for unge med ikke-vestlig baggrund

© 2018 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Foto: Stig Stasig

ISBN (www) 978-87-7182-230-4

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk